

DRZEWA

PROMOWANIE ZALEŚIEN I ZADRZEWIEN

Więcej informacji na stronie internetowej
Starostwa Powiatowego w Kutnie
w **INFORMATORZE ROLNO-ŚRODOWISKOWYM:**

http://www.powiatkutno.eu/region_kutnowski

Przyroda nie zna nagrody ni kary, zna tylko konsekwencje
R. Ingersoll

POTRZEBA SADZENIA DRZEW I ICH WIELKA ROLA W ŚRODOWISKU NAS OTACZAJĄCYM

Drzewa są bardzo ważnym elementem środowiska przyrodniczego, stanowią dobro narodowe i są wspólną wartością społeczeństwa, niezależnie od tego gdzie rosną: w lesie, w szarym polu, ogrodzie, przy drodze czy w mieście. Pierwotnie ludzie karczowali lasy dla uzyskania nowych przestrzeni, później powtórnie zachwyceni ich pięknem sadzili drzewa wokół miejsc swojego zamieszkania. Drzewa od zawsze wzbudzały szacunek ludzi, którzy mimo, że nie posiadali jeszcze wiedzy o ich roli i znaczeniu często przypisywali im dobroczynną i magiczną moc. Wierzyli, że drzewa otaczają ich swoją opieką. Dziś jesteśmy bogatsi o naukowe wytłumaczenie na czym polega funkcjonowanie drzew w przyrodzie. Dlatego w związku z postępującą degradacją środowiska naturalnego, zmianami klimatu niesprzyjającymi dla życia, zaistniała ogromna potrzeba propagowania wiedzy o drzewach i zachęcania do ich sadzenia i ochrony, również tych które już są częścią naszego środowiska.

DRZEWA ODGRYWAJĄ BARDZO WAŻNĄ ROLĘ W ŻYCIU CZŁOWIEKA I W ŚRODOWISKU.

- **Drzewa posiadają własny mikroklimat** i wpływają na klimat całego otoczenia. Łagodzą działania wysokiej temperatury i wiatru oraz nawilżają powietrze. Pochłaniają ciepło dając efekt naturalnego chłodu, wypuszczając do atmosfery mniej ciepła niż inne ekosystemy.

W lesie temperatura jest wyrównana, średnia roczna temperatura powietrza jest o 0,5°C niższa, a w ziemi o 0,4°C wyższa od średniej temperatury Polski.

Drzewa na terenach miejskich mogą obniżyć latem temperaturę otoczenia nawet o 10°C, w porównaniu z terenem bez drzew. Dzieje się tak ponieważ jedno drzewo może w ciągu dnia oddać do atmosfery w procesie transpiracji od 200 do 400 litrów wody.

- **Drzewa odgrywają istotną rolę w funkcjonowaniu krajobrazu rolniczego.** Stanowią naturalną zaporę przeciwwietrzną, przeciwnieźną a także przeciwpowodziową. Korzenie drzew pomagają utrzymać gruzelkową strukturę gleby, dzięki której zapewniony jest dostęp wody i powietrza w głąb gleby. Struktura ta jest efektem obecności mikroorganizmów, takich jak bakterie i grzyby. Korzenie drzew umacniają glebę, zabezpieczając ją przed erozją.

Lasy znacznie hamują pęd wiatru, a przez to chronią przyległe tereny przed szkodliwym jego działaniem, erozją wietrzną na polach uprawnych.

Zadrzewienia śródpolne, przydrożne stanowią ostoje dla wielu gatunków zwierząt i roślin, w tym zapylających uprawy pszczoł i trzmieli, ptaków drapieżnych i owadożernych, czy nietoperzy, które wspomagają rolnika w walce ze szkodnikami.

Drzewa przyczyniają się również do umocnienia brzegów rzek i stawów.

- **Drzewa podtrzymują obieg wody**, gromadzą i zatrzymują jej znaczne ilości np.: 100 drzew zatrzymuje rocznie ok. 450 litrów wody opadowej, spowalniają w ten sposób szybkie parowanie wody do atmosfery.

Liście drzew stanowią powierzchnię, na której w nocy skrapla się para wodna zawarta w powietrzu. Drzewa pomagają zatem w nawadnianiu nie tylko poprzez odparowywanie wody, lecz również dzięki zapewnianiu powierzchni do kondensacji pary wodnej.

Lasy działają jak pompy wyciągające z gleby wodę, która w swoim cyklicznym obiegu paruje tworząc chmury, które przenoszone przez wiatr sprowadzają deszcz w głąb lądu. Gdy las zostaje wycięty, region staje się bardziej suchy i średnia roczna temperatura rośnie.

Lasy spowalniają też spływ wody deszczowej i za pomocą systemu korzeni wprowadzają ją w głąb ziemi, dzięki czemu rzeki i podziemne zbiorniki wodne mogą się z powrotem napełniać. W okresie topnienia śniegu i w czasie długotrwałych deszczy lasy chronią kraj przed powodzią, gdyż chłonąc wodę przeciwdziałają niebezpieczeństwu wylewów. Nad lasami odnotowuje się o 10% wyższe opady deszczu, co jest bardzo ważnym czynnikiem w czasach występowania suszy i niedoborów wody.

Drzewa oczyszczają wody gruntowe spływające z pól i dróg. Na terenach zurbanizowanych korzenie drzew pobierają z gleby i dezaktywują związki metali ciężkich.

- **Drzewa wywierają wielki wpływ na zdrowie ludzi i zwierząt** - to „**zielone płuca**”.

W procesie fotosyntezy pobierają z powietrza dwutlenek węgla, zatrzymują węgiel i oddają życiodajny dla większości organizmów tlen.

Drzewa przeciwdziałają skutkom efektu cieplarnianego:

- Jedno duże drzewo (ok. 25m wysokości) usuwa w ciągu dnia z otoczenia tyle samo dwutlenku węgla ile emitują dwa jednorodzinne domy,
- Jedna 60-letnia sosna produkuje w ciągu doby tyle tlenu, ile potrzebują 3 osoby.

Drzewa korzystnie wpływają na nasze samopoczucie oraz zdrowie, działają uspokajająco oraz łagodzą stres. Wpływają na zdolność koncentracji i działają uspokajająco.

Drzewa mają zdolność oczyszczania powietrza z niektórych pyłów, gazów i bakterii. Liście drzew zatrzymują m.in. pyły pochodzące ze spalin samochodowych i z dymów z kominów.

Drzewa wytwarzają substancje lotne, które pomagają w leczeniu chorób układu oddechowego. Olejki eteryczne i żywice wytwarzane np. przez sosny, poza silnym działaniem dezynfekcyjnym, obniżają ciśnienie krwi i wpływają uspokajająco.

Drzewa i roślinność na parkingach mają bezpośredni wpływ na zdrowsze powietrze. Drzewa dają cień, który skutkuje obniżeniem temperatury w pojazdach i zbiornikach paliwa. Pomagają wyrównywać tzw. „wyspy ciepła”, są buforem chroniącym przed zanieczyszczeniami i przed hałasem miejskim, filtrując wody opadowe poprawiają ich jakość.

- **Naturalne piękno drzew** zaspokaja wrodzoną potrzebę przebywania w jego otoczeniu, gdzie miło spędzamy czas relaksując się i odpoczywając fizycznie i psychicznie. Często drzewa dodają uroku, maskując brzydkie widoki, zarówno na terenach miejskich jak i wiejskich.

Drzewa podkreślają naturalny krajobraz i stanowią o jego atrakcyjności i wartości.

- **Lasy i zadrzewienia** pełnią ważne funkcje przyrodnicze, głównie jako siedlisko roślin i zwierząt. W starych, próchniejących drzewach tętni ukryte życie wielu organizmów. Wiele rzadkich i chronionych gatunków, zasiedla zadrzewienia i aleje drzew. Spotkamy tam wiele ptaków, ssaków i owadów, w tym również gatunki pożyteczne dla człowieka. Różnorodność organizmów, które zamieszkują aleje i zadrzewienia w znacznym stopniu odbiega od terenów leśnych. W środowisku leśnym ważne jest też istnienie zbiorników wodnych, bagien i małych oczek, umożliwiających występowanie, rozwój i rozmnażanie się wielu organizmów.

Z drzewami wiążą się także pewne wydatki: koszty sadzenia drzew, ich pielęgnowania oraz usuwania, a także koszty naprawy infrastruktury, usuwania skutków katastrof naturalnych oraz leczenia alergii. Jednak należy podkreślić, że korzyści, jakie odnosimy z powodu obcowania z drzewami zdecydowanie przeważają nad wymienionymi wydatkami.

Bardzo ważne jest uświadomienie społeczeństwa jak wielkie jest znaczenie przyrodnicze drzew, które jest trudne do przeceniania. Przede wszystkim drzewa są środowiskiem życia, dostarczają nam czystego powietrza, czystej wody i dobrego samopoczucia. Drzewa chronią nasze zasoby wodne, ograniczają erozję i spływ wód opadowych, filtrując wody poprawiają ich jakość. Należy docenić znaczenie społeczne drzew, pozytywne oddziaływanie drzew na poprawę zdrowia publicznego oraz walory estetyczne. Oczywiście jakość naszego życia zależy od korzyści, jakie odnosimy z drzew. Niestety nie wszyscy zdają sobie z tego sprawę. Wiedza o ogromnym znaczeniu drzew w naszym życiu ciągle jest mało znana poza specjalistami. Dlatego tak ważne jest uświadomienie społeczeństwu znaczenia i roli drzew dla środowiska i życia człowieka. Należy przekonać ludzi, że sadzenie drzew przynosi konkretne korzyści ekonomiczne, społeczne i środowiskowe. Drzewa są naszym dziedzictwem po poprzednich pokoleniach i naszym darem dla przyszłych pokoleń.

LASY W POWIECIE KUTNOWSKIM

Lesistość powiatu kutnowskiego wynosi 4,98 % , wskaźnik ten na 380 powiatów plasuje nasz region na ostatnim miejscu w kraju. Alternatywnym działaniem dla powyższego stanu rzeczy pozostaje zalesianie gruntów rolnych, które poza powiększaniem powierzchni leśnej, podnoszeniem produktywności zasobów leśnych i przychodami finansowymi, niesie za sobą również szereg korzyści natury niematerialnej.

Powiat kutnowski w związku ze swym centralnym położeniem na skrzyżowaniu ważnych szlaków handlowych od czasów najdawniejszych był terenem osadnictwa, co wiązało się również z wycinką lasów z przeznaczeniem na grunty orne. Proces ten postępował od czasów średniowiecza aż do XX w.

W 1921 roku ponad 80 % ziemi powiatu kutnowskiego przypadało na grunty orne, łąki i pastwiska zajmowały 8,2 %, a lasy tylko 3,9 %, co sprawiało, że powiat kutnowski był jednym z najmniej zalesionych powiatów w woj. warszawskim i w całym kraju. W wyniku działalności człowieka w miejsce charakterystycznych lasów łęgowych (w dolinach rzek, lasy z jesionem i klonem np. Młogoszyn) i olsów (lasów bagiennych) ukształtowały się łąki, a w miejscu grądów (lasy dębowo – lipowo-grabowe).

Problem odtwarzania drzewostanów zaczęto dostrzegać po II wojnie światowej, choć w okresie II RP podejmowano również akcje sadzenia drzew. W latach trzydziestych XX w. w powiecie kutnowskim dzięki kredytom z Funduszu Pracy przeprowadzono szereg inwestycji drogowych, w tym zadrzewienie pasów przydrożnych. W 1932 roku obsadzono drzewami 29 km dróg (4252 sztuk drzewek). Współcześnie lesistość powiatu kutnowskiego jest bardzo niska i kształtuje się na poziomie ok. 5 %. Południowo – wschodnia część powiatu jest uboższa w lasy niż północno – zachodnia. Lasy państwowe stanowią 91 % ogółu powierzchni lasów, a prywatne tylko 9 %.

Dzisiejszy model gospodarki leśnej traktuje na równi gospodarcze i pozagospodarcze funkcje lasu. Zrównoważone i wielofunkcyjne leśnictwo odeszło od pierwotnych założeń, w których nadrzędnym celem gospodarowania była produkcja surowca drzewnego, ponieważ zrozumiano, że istnienie lasów wywiera ogromny wpływ na wiele dziedzin gospodarki narodowej. Nie bez znaczenia pozostaje również

stan samych lasów, które niezależnie od kategorii własności są dobrem ogólnonarodowym, oddziałującym w wysokim stopniu na stan zdrowia i funkcjonowanie człowieka.

Lesistość województwa łódzkiego wynosi 21,3%, a lesistość kraju 29,4% - widać więc wyraźnie, że powierzchnia lasów powiatu kutnowskiego nie jest zadowalająca i wskazane jest podjęcie działań, zmierzających do zmniejszenia tak znacznych dysproporcji.

Ziemia Kutnowska to zagłębie rolnicze, które rozwinęło się kosztem pierwotnego karczunku lasów, zamienionych następnie na rolę. Przemawiał za tym znaczny areał zasobnych i wydajnych gleb nadających się pod uprawę. Trudno dziś oczekiwać, że sytuacja zostanie odwrócona i nagle powszechne stanie się zalesianie gruntów na dużą skalę, niemniej jednak jest wiele powierzchni, które jako rolne są mało produktywne lub odłogowane, gdzie zaniechano produkcji z uwagi na jej nieopłacalność. Grunty te stanowią rezerwę powierzchni ziemi, której nie można marnotrawić. Ze względów ekonomicznych dzisiejsze rolnictwo do prac polowych wykorzystuje duże maszyny o szerokim polu działania, jednakże pola o nieregularnych kształtach są trudne do uprawy, dlatego warto zwrócić uwagę na inne zagospodarowanie tych przestrzeni np.: zadrzewianie i zalesianie.

W społeczeństwie nadal brak jest świadomości co do tego, że **niejednokrotnie perspektywiczne przychody z prowadzenia lasu przewyższają koszty poniesione na zasiew, ochronę i zbiór plodów rolnych**. Ponadto nasilające się anomalie pogodowe powodują w skrajnych przypadkach sytuacje, że **plon w ogóle nie zostaje zebrany z pola**. Drzewostany są zdecydowanie mniej podatne na niekorzystne czynniki środowiskowe, uszkodzenia przez zwierzynę, a pracochłonność obejmująca pielęgnację jest nieporównywalnie mniejsza.

ZALESIENIE I ZADRZEWIENIE NA TERENIE POWIATU KUTNOWSKIEGO

Jako rozwiązanie należy wskazać właścicielom gruntów skorzystanie z finansowania zewnętrznego, opartego na sporządzeniu planu zalesienia przez właściwego terytorialnie Nadleśniczego.

Pozytywnym przykładem powyższego działania jest fakt, że na terenie powiatu kutnowskiego w latach 2008-2015 w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, zalesiono ponad 53 ha gruntów. We wszystkich przypadkach o zaniechaniu produkcji rolnej na rzecz wprowadzenia lasu zdecydowały względy ekonomiczne. Pomijając zalesienia wykonane na własny koszt, które również miały miejsce, należy zaznaczyć, że jest to znacząca wartość, ponieważ całkowita powierzchnia lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa na terenie powiatu obecnie wynosi niespełna 630 ha.

I. Zalesienie w ramach programu PROW 2014-2020

Powiatowe oddziały ARiMR prowadzą nabór wniosków pomocowych w ramach programu PROW 2014-2020

Formy pomocy:

- **wsparcie na zalesienie** – zryczałtowana jednorazowa płatność z tytułu poniesionych kosztów wykonania zalesienia (przygotowanie gleby pługiem rolniczym lub leśnym, koszty zakupu, transportu i sadzenia drzewek) oraz ewentualnego grodzenia lub palikowania sadzonek trzema palikami w przeliczeniu na hektar powierzchni – wypłacane w pierwszym roku zalesienia.
- **premia pielęgnacyjna** - zryczałtowana płatność z tytułu poniesionych kosztów na utrzymanie, pielęgnowanie i ewentualną ochronę przed zwierzyną przez zastosowanie repelentów na zalesionym obszarze lub gruncie z sukcesją naturalną w przeliczeniu na hektar powierzchni - wypłacana corocznie przez 5 lat.
- **premia zalesieniowa** - zryczałtowana płatność, pokrywająca utracone dochody z tytułu rolnictwa w przeliczeniu na hektar powierzchni, wypłacana corocznie przez 12 lat.

Wysokość wsparcia na zalesienie wynosi od 5 do 7,6 tys. w zależności od zastosowanych gatunków sadzonek i nachylenia terenu. Dodatkową pulę stanowić może grodzenie w zabezpieczeniu uprawy przed zwierzyną łowną, gdzie określona jest stawka 8,82 zł za metr bieżący, natomiast za palikowanie sadzonek przewidziano 1132 zł/ha.

Program pomocowy skierowany jest do beneficjentów, którymi mogą być jednostki samorządu terytorialnego oraz samorządowe jednostki organizacyjne, ale **przede wszystkim rolnicy**, którzy jako grupa społeczno-zawodowa pozostają w posiadaniu największej rezerwy powierzchni gruntów przeznaczonych do zalesienia, często nieurodzajnych, słabych bonitacji lub o szczególnie niekorzystnych warunkach gospodarowania.

Tab. Rozmiar powierzchni zalesień PROW w powiecie kutnowskim.

rok zalesienia	powierzchnia (ha)
2008	4,96
2009	10,65
2010	17,48
2011	1,33
2012	7,55
2013	9,70
2014	1,86
2015	0,00
2008-2015	53,53

Aby uzyskać dopłaty, grunty przewidziane do zalesienia powinny spełniać następujące warunki:

- figurować w ewidencji gruntów i budynków jako użytki rolne z wyłączeniem trwałych użytków zielonych i pastwisk zielonych
- być przeznaczonymi do zalesienia w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego
- stanowić własność rolnika albo jego współmałżonka albo jednostki samorządowej
- mieć powierzchnię co najmniej 0,1 ha i szerokość ponad 20 m (wymaganie szerokości nie obowiązuje, jeżeli grunt graniczy z lasem)
- być położonymi poza obszarami Natura 2000, chyba, że planowane zalesienie nie jest sprzeczne z planami ochrony albo planami zadań ochronnych tych obszarów
- być położonymi poza obszarami rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, parków narodowych i ich otulin, chyba że planowane zalesienie nie jest sprzeczne z celami ochrony tych obszarów.

Do wykonania zalesienia niezbędny jest plan zalesienia opracowany w formie dokumentu przez właściwego terytorialnie Nadleśniczego Lasów Państwowych, zawierający m.in.:

- wytyczne odnośnie składu gatunkowego,
- przyjętej więźby,
- rozmieszczenia sadzonek,
- formy zmieszania, terminu i kolejności sadzenia, a także charakterystyki zalecanych zabiegów pielęgnacyjnych.

Punkty przy zalesianiu można uzyskać min. zakładając uprawy leśne na obszarach:

- położonych w strefie korytarzy ekologicznych
- przyległych do lasu lub śródłądowych wód powierzchniowych
- o nachyleniu powierzchni powyżej 12°
- położonych w województwie o lesistości poniżej 30%

W powiecie kutnowskim do zalesień najwłaściwszymi gatunkami będą:

- na siedliskach najuboższych (gleby klas VI i VI z), gatunki najmniej wymagające czyli sosna i brzoza,
- na siedliskach żyźniejszych można wprowadzać modrzew i dąb,
- natomiast w obszarach silnie uwilgotnionych olszę.

W/w gatunkom, jako domieszki biocenotyczne i pielęgnacyjne towarzyszyć mogą, w zależności od składowych planu zalesienia: świerk, lipa, jawor, klon, jesion, buk, grab oraz owocodajne i nektarodajne krzewy.

W przypadku podjęcia decyzji o zalesieniu działki (działek) wskazany jest kontakt z właściwym terytorialnie nadleśnictwem. Właściciel gruntu może uczestniczyć w tworzeniu planu zalesienia w zakresie składu gatunkowego i ochrony sadzonek, a leśnicy chętnie udzielą informacji związanych z jego opracowaniem. W wielu przypadkach pomogą uniknąć zbędnych kosztów przygotowania wstępnej dokumentacji.

II. Zalesienia i zadrzewienia w ramach wykorzystania funduszy własnych

1. Zagajniki - jako formy zadrzewień zakładanych na gruntach rolnych, utrzymywane we właściwej kulturze o cyklu produkcyjnym do 10 lat, wyznaczonym dla poszczególnych gatunków drzew.

Do tworzenia zagajników przeznaczone są przede wszystkim: brzoza, topola i wierzba, z wyłączeniem wierzby przeznaczonej do wyplatania. Celem jest produkcja biomasy lub funkcje przedplonowe dla przewidywanych zalesień i wymagających upraw rolnych.

2. Plantacje drzew gatunków szybkoorosnących - prowadzone w cyklu produkcyjnym 40-60 lat, o optymalnym okresie rotacji zbioru od 1 roku do 15 lat, w zależności od gatunku i warunków mikrosiedliskowych.

Najwłaściwszymi drzewami do zakładania plantacji są szybkoorosnące gatunki z rodzajów: topola, wierzba, brzoza, olsza, modrzew, świerk, daglezwia, robinia, czereśnia.

Cel – produkcja dużej ilości biomasy.

Obecnie w kraju prowadzenie plantacji nie jest dotowane.

KORZYŚCI PŁYNĄCE Z WPROWADZANIA ZALESIEŃ, ZAKŁADANIA ZAGAJNIKÓW I PLANTACJI DRZEW SZYBKOROSNĄCYCH:

- **finansowe** – regularne przychody przy korzystaniu ze wsparcia finansowego, przychody mogą pochodzić również ze sprzedaży pozyskanego surowca drzewnego,
- **materialne** - drewno, grzyby, owoce leśne, nektar ,
- **ekologiczne** - zwiększanie lesistości regionu, łagodzenie mikroklimatu, różnicowanie krajobrazu, zwiększanie różnorodności gatunkowej, edukacja ekologiczna,
- **społeczne** - tworzenie warunków wypoczynku i realizowania pasji, np. fotografiki, obserwowania przyrody, uprawiania sportu, lokalizowania pasiek,
- **zdrowotne** – oczyszczają powietrze i wodę, wpływają na samopoczucie oraz zdrowie, działają uspokajająco oraz łagodzą stres,
- **ostoją i schronieniem dla wielu gatunków zwierząt i roślin.**

10 października - MIĘDZYNARODOWY DZIEŃ DRZEWA

Jest to międzynarodowa i spontaniczna akcja sadzenia drzew, a także promocja zieleni, mająca na celu zwiększyć świadomość ekologiczną w społeczeństwie.

21 marca – MIĘDZYNARODOWY DZIEŃ LASÓW

Każdego roku podczas Międzynarodowego Dnia Lasów, ustanowionego w roku 2012 przez Zgromadzenie Ogólne ONZ, uświadamiamy społeczeństwu, w jaki sposób lasy i drzewa podtrzymują równowagę ekologiczną oraz chronią ludzi.

Linki do stron internetowych:

- <http://www.arimr.gov.pl/>,
- <http://www.minrol.gov.pl/>,
- <http://www.cdr.gov.pl/>,
- <http://www.kutno.lodz.lasy.gov.pl/>

Fot. Drzewostan olszowy w wieku 10 lat z sadzenia wprowadzony na siedlisko silnie uwilgotnione.

Fot. Uprawa PROW w wieku 5 lat jako monokultura sosnowa.

Fot. 6-letni drzewostan brzozowy na wyjałowionym gruncie porolnym.

Fot. Uprawa bukowa w wieku 4 lat, zabezpieczona grodzień przed zwierzyną.

Fot. Uprawa PROW z 6 -letnim modrzewiem i przyjętą więźbą sadzenia 2 x2 m.

Fot. Drzewostan brzozowy pełniący na stokach funkcje przeciwoerozyjne

Starostwo Powiatowe w Kutnie
Wydział Rolnictwa, Leśnictwa i Ochrony Środowiska
Kutno, 2016 rok